

Asia: VN/13449/2026

Lausuntopyyntö terveydenhuollon asiakasmaksuja koskevasta luonnoksesta hallituksen esitykseksi ja valtioneuvoston asetukseksi

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnonantaja on:

Muu järjestö tai yhdistys

Onko ehdotettu uutta erityistutkimusmaksua koskeva sääntely riittävän selkeää ja toteutettavissa? Ovatko ehdotetut edellytykset siitä, missä tilanteissa maksun saisi periä, perusteltuja?

Ehdotettu erityistutkimusmaksu nostaa kohtuuttomasti monisairaiden terveydenhuoltomaksuja. Esimerkiksi vammaisella henkilöllä, joka käyttää hengityslaitetta yöaikaan, on käyntejä yleensä useilla eri erikoisaloilla ja tahoilla, jolloin myös maksukaton seuraaminen on erittäin hankalaa. Yhdistyksemme toivoo, että maksukattojen seuraaminen siirretään lainsäädännöllä hyvinvointialueiden tehtäväksi.

Myös harvinaisten sairauksien selvittelyn ja diagnoosin löytymisen kustannukset potilaalle olisivat kohtuuttomat, sillä harvinaissairausten oireiden syyn selvittäminen tarkoittaa useimmiten lukuisten lääketieteen erikoisalojen suorittamia tutkimuksia ilman, että ne muodostaisivat kokonaisuuksia. Diagnoosin saaminen kestää usein vuosikausia. Eri lääkärit ja erikoisalat määräävät usein samoja tutkimuksia uudelleen näiden vuosien kuluessa.

Hengitystuki ry ehdottaa, että hyvinvointialueen tulee palauttaa erityistutkimusmaksuja harvinaissairausten diagnoosin saamisen jälkeen siten, että jäljelle jää ainoastaan yksi maksu per sama erityistutkimus.

Lisäksi maksun soveltamisala on osin epätarkka asiakkaan oikeusturvan näkökulmasta, sillä ”muu vastaava merkittävää erityisosaamista ja tila- ja laiteinvestointeja vaativa erityistutkimus” ei kerro asiakkaalle ennalta, mistä kaikista erityistutkimuksista peritään maksu.

Onko ehdotettu uutta leikkaus- ja toimenpidemaksua koskeva sääntely riittävän selkeää ja toteutettavissa? Ovatko ehdotetut edellytykset siitä, missä tilanteissa maksun saisi periä, perusteltuina?

Leikkaus- ja toimenpidemaksu on pienituloisille kohtuuttoman suuruinen. Hengitystuki ry ehdottaa, että pienituloisille lankeavien maksujen perimättä jättämisestä säädettäisiin automaatti esimerkiksi siten, että leikkausmaksu jätettäisiin perimättä takuueläkkeen varassa eläviltä.

Onko ehdotettu kuolinpesältä perittäviä uusia maksuja koskeva sääntely riittävän selkeää ja toteutettavissa? Ovatko ehdotetut edellytykset siitä, missä tilanteissa maksut saisi periä, perusteltuina?

Vainajan säilyttämisen kesto ei läheskään aina ole kuolinpesän jäsenten määriteltävissä. Kuolinpesän jäsenten tavoittaminen voi kestää, jäsenet voivat olla sairaita tai surun murtamia ja säilytysaikataulu siksi venyä. Tilanteet siis vaihtelevat ja maksu asettaa siten vainajan omaiset keskenään eriarvoiseen asemaan riippuen heidän kyvystään huolehtia hautauksen mahdollisimman nopeasta järjestämisestä. Hengitystuki ry ehdottaa sekä vainajan säilytysmaksuun että kuolintodistuksesta perittävään maksuun kohtuullisuusharkintaa esimerkiksi rikos- ja onnettomuustilanteissa sekä silloin, kun hautajaiset järjestää henkilö, joilla järjestäminen vie sairauden tai vamman takia tavanomaista enemmän aikaa. Lisäksi katsomme, että tavanomainen lääketieteellinen kuolinsyyn selvittäminen on jo pitkälti automatisoitunut potilastietojärjestelmien kehittymisen ansiosta, joten kuolintodistusmaksu ei esimerkiksi työmäärän takia ole läheskään aina perusteltu.

Kohtuullisuusharkintaa tarvitaan myös esimerkiksi tilanteissa, joissa perhe on ollut kuolonkolarissa ja osa perheenjäsenistä joutunut pitkäksi ajaksi sairaalaan. Kohtuullisuusharkinta on syytä nostaa vähintään lakiehdotuksen perusteluihin.

Sinänsä mahdollisen maksun periminen kuolinpesältä on järkevä ratkaisu.

Antaako esitysluonnos ja luonnos asetuksen perustelumuistioksi riittävän ja oikean kuvan ehdotettujen muutosten vaikutuksista?

Kuten vaikutusten arvioinnissakin todetaan, uudet maksut ja maksukorotukset tulevat vaikuttamaan hoitoon hakeutumiseen ja mitä todennäköisimmin lisäämään myöhempi kustannuksia hyvinvointialueilla terveysongelmien muuttuessa vaikeammiksi hoitoon sen kalleuden takia hakeutumatta jättämisen takia. Tämän kansalaisia tulotason vuoksi eriarvoistavan seikan vuoksi Hengitystuki ry pitääkin hyvänä, että esityksessä toivotaan perustuslakivaliokunnan kantaa. Kansalaisten yhdenvertaisuuden ja perustuslain 19 § näkökulmasta on syytä huolellisesti tarkastaa, että esitys on asianmukainen.

Kantanne ehdotuksiin muilta osin

Maksujen yhteisvaikutuksia tulee arvioida ja huomioida esitystä tarkemmin. Maksujen korotukset ja uudet maksut ovat terveydenhuollon maksukatonkin kanssa pienituloisille kohtuuttomia esimerkiksi tilanteessa, jossa erityistutkimukset ja niitä seuraava leikkaus tapahtuvat nopeasti ja laskut tulevat samanaikaisesti. Pienituloisella, esimerkiksi vammaisella henkilöllä, ei ole kyseisiä summia yllättäviä terveysmenoja varten ennen maksukaton täyttymistä eikä sairaana tai toipilaana jaksamista hakea esimerkiksi toimeentulotukea tai perittävien maksujen kohtuullistamista. Ehdotukset eivät siten riittävästi huomioi maksujen tällaisissa tilanteissa aiheuttamia katastrofaalisia kustannuksia ja niiden eriarvoista kohdentumista.

Haarni Ilka
Hengitystuki ry